

כָּל לַיְלָה עוֹלָיִם / נורית זרחי

כָּל לַיְלָה עוֹלָיִם מְמַצוּלוֹת הַיָּם
סוּסִים פְּרָאִים
לְרַעוֹת בְּעֵנָנִים
וְעוֹלָיִם עַל גַּבֵּם יְלָדִים כְּחַלִּים
וְלֹא עוֹלָה עַל גַּבֵּם אָנִי.

סוּסִים פְּרָאִים
קָחוּ גַם אוֹתִי אֶתְכֶם לְמַעַלָּה
שָׂאוּכַל לְהַשְׁתַּזַּף כְּחַל בְּלִבָּנָה
אָבֵל הֵם לֹא לְקָחוּ אוֹתִי אֶתֶם
מִפְּנֵי שְׂאֵנִי תַמִּיד לְבָנָה.

אָבֵל הַלַּיְלָה מָה עָשִׂיתִי?
נִחַבְּאֵתִי לְאַחַד מֵאַחֲרֵי הַגַּב,
וּכְשֶׁהֵם עָלוּ מִן הַמְּצוּלוֹת לְמַעַלָּה
נִתְלִיתִי אָנִי לוֹ בְּזַנְבִּי.

סוּסִים פְּרָאִים, קָחוּ גַם אוֹתִי אֶתְכֶם!
וְהֵם גָּלוּ אוֹתִי וְדָאִי
וְהֵם צָחֲקוּ לִי, וְגַם הַכוֹכָבִים וְהַעֲנָנִים
כִּי הֵייתִי בְּשָׁמַיִם לְבָנָה כְּמוֹ טְלָאִי.

טוֹב, אֲמַרְתִּי וְנִגְשַׁתִּי לְרֹדֶת
טוֹב, תִּזְרַתִּי וְלֹא הִסְפַּקְתִּי לְהִסָּב אֶת פְּנֵי
וְהֵם עָמְדוּ וְהִבִּיטוּ בִּי לְרֹאוֹת
אִיךָ מְרַפְּרִים פְּרָפְרִים בְּעֵינַי.

וּפְתָאֵם רְאִיתִי שֶׁהֵם תְּדַלִּים לְצַחֵק
וְאוֹמְרִים, הַסּוּסִים הַפְּרָאִים: אַחֲרֵי הַפֶּל
אוֹלֵי הִיא מִתְאַיְמָה בְּאֵיזָה אֶפֶן
לְפַחֹת הַבְּכִי שְׁלָה כְּחַל.

מתוך אלף מרכבות
מאת נורית זרחי
ציירה רות צרפתי
ספרית פועלים 1979

תָּרַם / עוזי בן-כנען

לֹא זוֹכֵר לְמָה סִפַּרְתִּי
וְאָסוּר הָיָה לְסַפֵּר!
פְּתָאֵם, בְּרַח לִי, גְּלִיתִי
מִשֶּׁהוּ לְיֵלֵד אַחֵר.

מִזְמַן, בְּכַתָּה, נִשְׁבַּעְנוּ מְאֹד
שָׁאֵת זֶה לֹא מְסַפְרִים.
תִּזְקֶנּוּ שׁוֹמְרִים אֶת הַסּוּד
וְלֹא מִשְׁתַּפִּים זָרִים!

בְּגַלְל זֶה הֵם לֹא מְדַבְּרִים אֵתִי,
חֲדָשׁ וְחֲצִי, אוֹלֵי.
טְעִיתִי, בְּרַח לִי, וְאַלְהָה
יִשָּׂר, עָשׂוּ תָרַם עָלַי!

כָּל הַזְמַן הֵם לֵיָד
וּבְכָל זֹאת אָנִי לְבָד.
עָצוּב כְּזֶה, רְצִינִי.
עֲכָשׂוּ אֶפְלוּ אָנִי
לֹא רוֹצֶה לְדַבֵּר עִם עֲצָמִי.

מתוך מה שבלב
מאת עוזי בן-כנען
רכגולד 1987

לוֹ הָיָה לִי קַרְנָף / נורית אלטוביה

לוֹ הָיָה לִי קַרְנָף
הֵייתִי שָׁם לוֹ קוֹלֵר וְשִׁרְשֶׁרֶת,
עַל הַקַּרְנָן קוֹשֵׁר לוֹ יְפֵי שֶׁל סָרֵט
וְהוֹלֵךְ אֵתוֹ סְבִיב הַשְּׂכוּנָה
לְטִיּוֹל.

אֲזִי מִכָּל הַבְּתִיִּים הָיוּ מִתְאַסְּפִים
וּבָאִים יְלָדִים סִקְרָנִים,
שׁוֹאֲלִים:

- מֵאֵיפֹה קִבַּלְתָּ?
- וּמָה הוּא אוֹכֵל?
- גַּם אֲנִיחֲנוּ רוֹצִים עִם קַרְנָף לְטַיֵּל.
- מִסְפִּים לְלִטוּף?
- תִּקְבַּל תְּיֹאֵלֶר אוֹ חֲפֵץ אַחֵר
נוֹצֵץ וְיִקָּר.

מִבְּטִיחִים לִי: יוֹתֵר לֹא נִצְחָק,
לֹא נִלְעַג,
לֹא נִגִּיד אֵיזָה יְלָד מוֹזֵר.

אָבֵל אֵינִי לִי שִׁרְשֶׁרֶת
וְאֵינִי לִי גַם סָרֵט
וְאֵינִי לִי קַרְנָף
וְגַם אֵינִי לִי חֲבֵר
וְאֵף יְלָד אֵינִי מִתְעַנֵּן בִּי יוֹתֵר.

מתוך נראלי ונדמלי
מאת נורית אלטוביה
ציילמה שי גינות
הוצאה עצמית, 1994

אחרות, בדידות וכמיהה לתחושת השתייכות נוכחות בשלושת השירים, שכולם נמסרים בגוף ראשון מפיו של דובר-ילד. אנשים בוגרים יתקשו להשלים עם הדחייה אל מחוץ לגבולות המעגל החברתי, לא כל שכן ילדים צעירים, המוצאים את עצמם מול מראָה שאיננה מעדנת את מה שהיא משקפת. עוזי בן-כנען (1954–1991) משמיע את קולו הישיר, הדיבורי והלא-מהוקצע של ילד שעבר בשוגג על חו בלתי כתוב. התגובה הקשה, המיידית, היא הרחקה; הדובר-הילד שאינו יכול להתרחק ולחפש לעצמו מעגל חברתי חלופי נדון לעינוי מתמשך: "כָּל הַזְמַן הֵם לֵיד / וּבְכֹל זֹאת אֲנִי לְבַד". את הכעס הוא מפנה כלפי עצמו: "עֲקֹשׁוּ אֶפְלוֹ אֲנִי / לֹא רוֹצֶה לְדַבֵּר עִם עֲצָמִי".

נורית זרחי (1941) איננה מפרטת את הסיבה לדחייה החברתית. היא מעבירה את חווית הנידוי למציאות פלאית מטלטלת, שבה כיוון התנועה הוא ממצולות הים מְעֵלָה אל שדה מרעה שבעננים, ומגדירה את ההבדל בין הדוברת לילדים הדוחים אותה באמצעות צבע: "... וְעוֹלָיִם עַל גִּבֹּם יְלָדִים כְּחֵלִים / וְלֹא עוֹלָה עַל גִּבֹּם אֲנִי / ... / כִּי הָיִיתִי בְּשָׂמַיִם לְבָנָה כְּמוֹ טְלָאִי". העלבון הוא קולוסאלי, כביר: "וְהֵם צָחֲקוּ לִי, וְגַם הַפּוֹכְכִים וְהָעֲנָנִים", פגם האחרות נדון בפומבי והחולשה נסקרת בלא חמלה. גם הדובר בשירה של נורית אלטוביה הוא ילד לא אהוד. בייאוש הוא שוגה באשליות על מהפך, ותולה תקווה בהתרחשות פנטסטית שבזכותה יחדל להיות שקוף: "לוֹ הָיָה לִי קֶרֶן". תְּבֵרָה וּחֲבֵרוֹת, שבעבור ילדים רבים הן מובנות מאליהן, אינן אלא משאלת לב לילד הבודד. רק קרנף יאציל עליו תהילה ויפתה חנפנים וקנאים לבקש את קרבתו. גודלו, מהירותו, עוצמתו ותוקפנותו של הקרנף מעידים על עומק ייאושו של הילד, על חולשתו ועל חוסר הערך שלו בעיני עצמו.

נירה לוי

